

Nr 13.*Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckta motioner om vissa bestämmelser angående beskaffenheten av valsedlar vid riksdagsmannaval och kommunala val.*

Konstitutionsutskottet har till behandling i ett sammanhang förehaft dels de likalydande motionerna nr 115 i första kammaren av herr *Lindblom m. fl.* och nr 153 i andra kammaren av herr *Gustafsson i Borås m. fl.* och dels de likalydande motionerna nr 169 i första kammaren av herr *Manner-skantz* och nr 226 i andra kammaren av herr *Håstad m. fl.*

I motionerna I: 115 och II: 153 hemställes, »att riksdagen efter utredning måtte för sin del antaga sådana bestämmelser angående valsedlarnas storlek och papperskvalitet att valhemligheten därigenom ytterligare säkras».

I motionerna I: 169 och II: 226 anhålles, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer, att Kungl. Maj:t måtte *dels* under beaktande av de i motionerna anförda synpunkterna låta verkställa en översyn av lagen den 26 november 1920 om val till riksdagen samt av lagen den 6 juni 1930 om kommunala val i syfte att genom fastställande av enhetlig storlek på och standardiserad papperssort för röstsedlarna skydda valhemligheten, och *dels* för 1952 års riksdag framlägga de förslag, som härav må föranledas.

Beträffande motiveringen för de i förevarande motioner framställda förslagen får utskottet hänvisa till samma motioner.

Under åren 1913—1918 gällde bestämmelser om att valsedlarna vid kommunala val borde vara av »ofärgat, svenskt normalpapper nr 4, med rektangulär form, 17 cm långa och 10 cm breda». Denna föreskrift sammanhängande med den graderade röstskalan vid kommunala val och hade till syfte att, med valhemlighetens bevarande, medgiva anteckning av röstvärdet på den genom en utskärning å valkuvertet synliga baksidan av valsedeln. Till denna föreskrift om valsedelns storlek och beskaffenhet slöto sig särskilda kassationsbestämmelser. Sålunda var valsedeln ogill, om till densamma använts papper, som på grund av sin färg eller beskaffenhet i övrigt förededde sådan väsentlig olikhet med det föreskrivna, att olikheten kunde iakttagas genom utskärningen i valkuvertet. Ogiltighet inträdde

också, om valsedelns form eller storlek väsentligen avvek från vad därom stadgats. I och med den graderade röstskalans avskaffande år 1918 upphävdes dessa stadganden.

Enligt nu gällande bestämmelser i vallagarna skola valsedlarna vid allmänna val vara av »vitt papper utan kännetecken». Valsedel, till vilken använts annat än vitt papper, är ogill, liksom ock valsedel, å vilken finnes något kännetecken, som uppenbarligen blivit med avsikt där anbragt.

En vid 1927 års riksdag väckt motion (II: 126 av herr Grapenson m. fl.) åsyftade införande av bestämmelser om valsedels storlek och beskaffenhet vid allmänna val. Motionen avstyrktes av konstitutionsutskottet (utl. nr 3) och avslogs av riksdagen. Utskottet framhöll, att införandet av dylika bestämmelser icke vore lämpligt vid dåvarande tidpunkt. Stadganden om valsedels storlek och beskaffenhet skulle nödvändiggöra nya kassationsbestämmelser av ganska ömtålig natur, en konsekvens som måste anses betänkelig. Med lagstiftningsåtgärder i motionens syfte borde därför anstå tills erfarenheten visat, om valhemlighetens bevarande sattes i allvarlig fara genom rätten att använda valsedlar av olika storlek och beskaffenhet.

I motioner (II: 151 och II: 152, båda av herr Holmström) vid 1934 års riksdag föreslogs införande i vallagarna av bestämmelser om viss maximistorlek, 11×18 cm, å valsedlar. Även dessa motioner avslogos av riksdagen på hemställan av konstitutionsutskottet (utl. nr 14). Utskottet anförde till stöd härför, att det föreslagna formatet vore avsevärt för litet för valen till kommunala fullmäktigeförsamlingar, där enligt gällande bestämmelser i vissa fall ända upp till sextio namn finge uppföras i en följd, det ena under det andra. Det kunde också ifrågasättas, om valhemlighetens tryggande nämnvärt skulle kunna främjas utan bestämmelser jämväl om valsedels beskaffenhet. Föreskrifter härom skulle vidare nödvändiggöra nya kassationsbestämmelser. Det borde för övrigt ligga i de olika partiorganisationernas eget intresse att tillse, att de valsedlar, som de tillhandahölle de röstande, icke sinsemellan företedde väsentliga olikheter vid ett och samma valtillfälle.

Vid 1943 års riksdag väcktes ånyo motioner (I: 98 av herrar Manner-skantz och Heiding och II: 152 av herrar Thorell och Birke) om införande av bestämmelser om enhetlig storlek på valsedlar. Konstitutionsutskottet (utl. nr 3) fann icke några skäl anförda för ett förändrat ståndpunktstagande från riksdagens sida och avstyrkte bifall till förslaget under hänvisning till tidigare utlåtanden i ämnet. Riksdagen avslog motionerna.

Utskottet ansluter sig helt till uttalandena i förevarande motioner om angelägenheten av att valhemligheten effektivt skyddas. Enligt motionärernas förmenande skulle denna äventyras genom den rådande friheten att vid allmänna val begagna valsedlar av olika storlek och papperskvalitet. Om så vore fallet, skulle en lagstiftning i anslutning till vad som föreslagits i motionerna otvivelaktigt vara påkallad. Enligt utskottets uppfattning

kan det emellertid nu lika litet som vid tidigare tillfällen, då förevarande fråga varit föremål för riksdagens prövning, med fog göras gällande, att så verkligen är förhållandet. Och utan tillräckligt vägande skäl bör en dylik lagstiftning ej beslutas bland annat därför, att den skulle framtvinga nya kassationsbestämmelser. Med hänsyn härtill och då det bör ligga i de olika partiorganisationernas eget intresse att tillse, att de valsedlar, de vid ett och samma valtillfälle tillhandahålla de röstberättigade, icke sinsemellan förete mera väsentliga olikheter med avseende å storlek och papperskvalitet, får utskottet avstyrka förevarande motioner.

Utskottet hemställer alltså,

att motionerna

1) I: 115 och II: 153 samt

2) I: 169 och II: 226

icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 1 mars 1951.

På konstitutionsutskottets vägnar:

HARALD HALLÉN.

Närvarande:

från första kammaren: herrar Jones Erik Andersson, Karl August Johanson, Elmgren*, Herlitz, Gustav Emil Andersson*, Bergh, Damström, Georg Pettersson* och Holmbäck*; samt

från andra kammaren: herrar Hallén, Fast*, Pettersson i Norregård, Norén, Swedberg, Spångberg, Jonsson i Haverö, Hammar, Håstad och Gustafsson i Borås.

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservationer:

1) av herrar *Herlitz, Bergh, Swedberg, Hammar, Håstad* och *Gustafsson* i Borås, som ansett att utskottets yttrande bort hava varit av följande lydelse:

Enligt utskottets mening ingår valhemlighetens skyddande som ett fundamentalt led i en demokratisk stats medborgerliga fri- och rättigheter. Det är därför i längden icke görligt att bagatellisera det från åtskilliga håll omvittnade förhållandet, att förekomsten av valsedlar utav mycket olika storlek eller kvalitet kan göra valhemligheten illusorisk. Oavsett om fallen äro flera eller färre, synes det utskottet principiellt riktigt att vallagstiftningen ändras i sådan riktning att varje medborgare kan avge sin röst i säker förvisning om och under full garanti för att det ej kan röjas med vilket parti vederbörande röstat. De tekniska svårigheter, som skulle kunna åberopas häremot, äro enligt utskottets mening överdrivna och kunna icke tillerkännas avgörande betydelse. Utfärdas olika bestämmelser om röstsedlarnas storlek dels för riksdagsmannaval dels förkommunalval, komme tryckerierna tvivelsutan att vid sina leveranser av valsedlar sorgfälligt iakttaga dessa bestämmelser, varför någon reell kassationsrisk ej behöver uppkomma; givetvis förutsätter utskottet samtidigt att de blanka valsedlar, som skola finnas tillgängliga på postverket och i vallokalerna, bli på samma sätt standardiserade. Huruvida valsedlarna böra ha ett fixt mått eller deras storlek må hålla sig inom fastställda minima och maxima vill utskottet nu ej taga ställning till, ej heller till frågan hur noggrant en röstsedels vikt bör regleras i lag. En utredning härom bör icke behöva taga längre tid i anspråk än att förslag till vederbörliga ändringar av hithörande lagar må kunna föreläggas redan nästkommande års riksdag. Med hänvisning till vad ovan anförts hemställer utskottet,

att riksdagen med anledning av motionerna I: 115 och II: 153 samt I: 169 och II: 226 ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte verkställa en utredning rörande sådana ändringar av vederbörande lagar, att valsedlarnas storlek och papperssort standardiseras i och för valhemlighetens fulla skyddande.

2) av herr *Holmbäck*.
